

Streszczenie

Niniejsza rozprawa doktorska dotyczy problematyki wykorzystywania materiałów audiowizualnych o tematyce prawniczej w nauczaniu angielskiego (*Legal English*) i niemieckiego języka prawa (*Deutsche Rechtssprache*) jako języków obcych.

Podstawowym celem pracy jest zbadanie potencjału glottodydaktycznego obrazu wymiaru sprawiedliwości na taśmie filmowej, zwanego metaforycznie *reel justice*. Dysertacja analizuje anglo- i niemieckojęzyczne realizacje kinowe i telewizyjne o tematyce prawniczej, uwzględniające filmy i seriale fabularne oraz programy *courtroom show*. Wykorzystanie przedmiotowych tekstów audiowizualnych w kontekście glottodydaktycznym wymaga ich adaptacji do potrzeb Polaków, uczących się angielskiego i niemieckiego języka prawa jako języków obcych. Proces ten opiera się na modelu integracyjnego doskonalenia umiejętności rozumienia ze słuchu, który dzięki integracji kompetencji językowych i niejęzykowych, umożliwia właściwą interpretację przekazu audiowizualnego oraz przygotowuje do aktywnego uczestnictwa w rzeczywistym dyskursie prawniczym.

Danych do stworzenia wyżej wymienionego modelu dostarczyły badania empiryczne w zakresie:

- analizy potrzeb językowych uczących się specjalistycznego języka prawa;
- recepcji realizacji filmowych i telewizyjnych o tematyce prawniczej i ich ewentualnego wpływu na świadomość prawną osób je oglądających;
- ewaluacji podręczników do nauczania/uczenia się angielskiego i niemieckiego języka prawa jako języka obcego.

Poza badaniami empirycznymi, uwzględniającymi badanie w działaniu (*action research*) oraz oddzielne badania ankietowe, rozprawa odwołuje się do licznych prac teoretycznych dotyczących dyskursu prawnego i ukazuje jego cechy dystynktywne w kontekście angielskiego i niemieckiego języka prawa. Ponadto dysertacja analizuje, z perspektywy diachronicznej, podejścia do nauczania języków specjalistycznych jako języków obcych.

Rozprawa została podzielona na 7 rozdziałów, które odzwierciedlają tok analizy problemu badawczego. W rozdziale pierwszym omówiłem współczesne definicje pojęć, leżących u podstaw komunikacji specjalistycznej, którymi są *tekst*, *dyskurs* oraz *genre*

tekstualny. Ponadto przedstawiłem definicje pojęć *wiedza* oraz *kompetencja* i dokonałem ich klasyfikacji. Rozdział drugi jest poświęcony głównym fazom rozwoju i zakresowi anglo- i niemieckojęzycznych badań nad językami specjalistycznymi, zwanych odpowiednio *LSP research* oraz *Fachsprachenforschung*. Kolejny rozdział dotyczy problematyki obrazu wymiaru sprawiedliwości na taśmie filmowej i jego recepcji przez uczących się specjalistycznych języków prawa, którymi byli w głównej mierze studenci prawa oraz już praktykujący prawnicy. W rozdziale czwartym podkreśliłem szczególną rolę tekstów specjalistycznych i analizy potrzeb w glottodydaktyce języków specjalistycznych oraz zdefiniowałem pojęcie *tekstu glottodydaktycznego* i dokonałem jego klasyfikacji według różnorodnych kryteriów. W dalszej części rozdziału zwróciłem uwagę na postrzeganie umiejętności rozumienia ze słuchu w świetle współczesnych koncepcji lingwistycznych i poznawczych. Kolejny rozdział pracy jest poświęcony glottodydaktyce angielskiego i niemieckiego prawa. Nakreśliłem w nim podstawowe typy kursów w zakresie analizowanych języków prawa oraz dokonałem ewaluacji podręczników, które są na nich wykorzystywane. Na podstawie wniosków płynących z zaprezentowanych w pracy badań empirycznych i prac teoretycznych dotyczących nauczania/uczenia się języków specjalistycznych oraz wykorzystywania materiałów audiowizualnych w glottodydaktyce, przedstawiłem w rozdziale szóstym dysertacji koncepcję integracyjnego modelu rozwijania umiejętności rozumienia tekstów audiowizualnych. Na jej podstawie został stworzony katalog zadań językowych towarzyszących amerykańskim, brytyjskim oraz niemieckim realizacjom o tematyce prawniczej. Ostatni, siódmy rozdział jest podsumowaniem dysertacji. Zawiera wnioski końcowe z podjętych rozważań i stawia dalsze pytania badawcze, dotyczące możliwości wykorzystywania *reel justice* w kontekście edukacyjnym. Kończącą część rozprawy stanowi bibliografia, uwzględniająca opracowania ogólne oraz podręczniki do nauczania/uczenia się języków specjalistycznych oraz trzy aneksy.

Słowa kluczowe: angielski język prawa, anglojęzyczny dyskurs prawny, genre, glottodydaktyka języków specjalistycznych, kompetencja, niemiecki język prawa, niemieckojęzyczny dyskurs prawny, *reel justice*, tekst, wiedza